

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף כב

(בעמ' הקודם)

למדנו בדף הקודם שרב הלל אמר - אני ראיתי את הלכות שניות לעריות ששנה מר בריה דרבנא, וכתוב שם 16 עריות שניות לאיסור, והם 8 ששנינו לעיל במשנה, ועוד 6 שרבי חייא מביא לקמן, ועוד השתים הנ"ל (= שרב משרשיא הסתפק בהם), א"כ קשה על אמימר שהתיר אותם. ורב אשי הקשה לרב הלל - א"כ לשיטתך יש 17, שהרי גם את אשת אחי האם מן האם פשטנו לעיל לאיסור.

רב הלל דוחה את הקושיא: אשת אח אבי האב ואחות אבי האב נחשבות לאחד, כיון שהן דומות בכך שיש בהם צד אחוה של אביו, שלמטה מהן (= אשת אח אביו מן האב ואחות אביו) אסורות מדאורייתא, תוסיף את אשת אחי האם מן האם שפשטנו לעיל לאיסור, נמצא שאכן שיש 16 שניות.

מכל מקום לידי חזין וכו': מסיים רב הלל - מכל מקום אני ראיתי שמר בריה דרבנא כתב לאסור, א"כ קשה על אמימר שהתיר אותם.

אמר ליה רב אשי לרב הלל: אם היה כתוב שם להיתר האם היית סומך על זה? בוודאי שלא! משום שמר בריה דרבנא לא חתום על זה, א"כ אף שכתוב שם לאסור על תסמוך על זה, משום שמר בריה דרבנא לא חתם על זה.

תני דבי רבי חייא, שלישי שבבנו: דור שלישי שבבנו - בת בן בנו. **ושבבתו**: דור שלישי שבבתו - בת בן בתו. **ושבבן אשתו**: דור שלישי שבבן אשתו - בת בן בנה של אשתו. **ושבבת אשתו**: דור שלישי שבבת אשתו - בת בן בתה של אשתו. כולן אסורות משום 'שניות לעריות'.

דור רביעי שבחמיו - אם אם חמיו שהיא דור רביעי לאשתו. דור רביעי **שבחמותו** - אם אם חמותו שהיא דור רביעי לאשתו, אסורות משום 'שניות לעריות' (= משום אם חמיו ואם חמותו האסורות מן התורה).

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

רבינא מקשה: מדוע רבי חייא קורא לדור שלמעלה מאשתו (= אם אם חמיו ואם ואם חמותו) 'רביעי' ואשתו בכלל זה, כלומר שאשתו היא הרביעית (= 1. אם אם חמיו < 2. אם חמיו < 3. חמיו < 4. אשתו), ולעומת זאת לדור שלמטה ממנו (= בת בן בנו) הוא קורא 'שלישי' ולא מחשיב את אשתו (= שאם היה מונה את אשתו הרי שבת בן בנו היתה רביעית ולא שלישית - 1. אשתו < 2. בנו < 3. בן בנו < 4. בת בן בנו).

תירוץ: הדור שלמעלה מאשתו (= אם אם חמיו ואם ואם חמותו) כל איסורם הוא מכח אשתו, ולכן החשבנו את אשתו במספר הדורות, אבל בדור שלמטה ממנו שאיסורם לא בא מכח אשתו אלא איסורם בא מחמת שהוא בעצמו קרוב שלהם, לא החשבנו את אשתו במספר הדורות.

קושיא: א"כ מדוע רבי חייא קורא לבן אשתו ובת אשתו (= מנישואין קודמים) 'שלישי', והרי שם כן צריך למנות את אשתו במנין הדורות משום שאיסורם בא מכוחה ולא מכוחו.

תירוץ: אגב שהוא קורא 'שלישי' לדורות שאסורים מכוחו, הוא קורא 'שלישי' גם לדורות שאסורים מכח אשתו.

שניות דבי רבי חייא וכו': האם לשניות לעריות הנ"ל ששנה רבי חייא יש הפסק? כלומר האם רק הן אסורות אבל הדור שלאחריהם מותר, או שהן אסורות גם בדורות שלאחריהם עד סוף כל הדורות?

ארבע נשים יש להם הפסק: לעיל (כא.) אמר רב שארבע נשים יש להם הפסק, כלומר שרק הן אסורות אבל הדורות שלמעלה או למטה מהן מותרות, משמע שרק לאותן ארבע נשים יש הפסק אבל לשניות של רבי חייא אין הפסק.

דחיה: יתכן שכוונת רב שרק ארבע נשים מהברייתא שלעיל יש להם הפסק, אבל רב לא התייחס לשאר הנשים.

שלישי ורביעי: רבי חייא אמר ש'שלישי' שבבנו ובבתו ו'רביעי' בחמיו וחמותו אסורות, משמע שרק הן אסורות אבל הדורות שלאחריהם מותרות. א"כ מוכח שיש להם הפסק.

דחיה: יתכן שכוונת רבי חייא שמשלישי ורביעי והלאה אסורות באיסור 'שניות לעריות'.

אמר ליה רבא לרב נחמן: תראה את החכם הזה שבא מארץ ישראל, ואמר שבארץ ישראל הסתפקו האם גזרו 'שניות לעריות' בגרים. ביאור: גר שהתגייר נחשב כקטן שנולד ומותר בכל קרובותיו שהיו לו כשהיה גוי, אלא שחכמים אסרו עליו את קרובותיו שהן ערוה מדאורייתא. הספק הוא בגר שהיה נשוי לאם אמו שהיא 'שניה לעריות' לפני שהתגייר, האם צריך להוציאה או לא.

אמר לו: הרי גם בערוה עצמה גזרו עליהם רק בגלל שלא יאמרו שהם באו מקדושה חמורה (= אף הגויים מזהירים על העריות) לקדושה קלה (= שכעת לאחר שהתגייר מותר בערוה עצמה), אבל על שניות לא גזרו עליהם לפי שגר שהתגייר כקטן שנולד.

אמר רב נחמן, גרים... אחים מן האם: גרים שהם אחים מן האם לא יעידו עדות ביחד (= אחים פסולים לעדות), ואם העידו עדותן לפי שגר שהתגייר כקטן שנולד ובאמת אינם אחים.

אבל גרים שהם **אחים מן האב** יכולים להעיד יחד לכתחילה, לפי שאצל הגויים קורבה מן האב אינה נחשבת לקירבה כלל.

ומאי שנא? מדוע שונה עדות מעריות, שבעריות הדין הוא (לקמן צח.) שגר שהיה נשוי לאחותו מן האם עליו להוציאה, ואילו בעדות גרים שהם אחים מן האב התרנו להם להעיד לכתחילה.

תשובה: כולם נושאים נשים, ואם נתיר לו להשאירה יבואו להתיר זאת אף בישראל, לפי שלא כולם יודעים את הטעם ש'גר שהתגייר כקטן שנולד', אבל עדות מסורה רק לבית דין, ואף אם נכשיר עדות של אחים גרים הרי שבית דין לא יטעו לומר שגם אחים ישראלים מותרים בעדות.

משנה: מי שיש לו אח מכל מקום: הגמרא תבאר שהכוונה לאח ממזר.

חוץ ממי שיש לו אח מן השפחה ועובדת כוכבים: שאביו התחתן עימן ונולד לו מהן בן, והתחתן עם אישה יהודיה ונולד לו בן נוסף, והבן הזה מת בלא בנים - שאשתו אינה מתייבמת לבן שנולד משפחה וגויה.

מי שיש לו בן מכל מקום: כלומר בן ממזר (שנולד מנישואי אביו עם אישה האסורה לו) הוא פוטר את אשת אביו (הנוספת), מלהתייבם לאח אביו, כשמת אביו בלא בנים (מלבד הבן הממזר מהאישה האסורה).

וחייב על מכתו: הבן הממזר שהיכה את אביו.

גמרא: מכל מקום לאתויי מאי: כוונת המשנה 'אח מכל מקום' לאח ממזר. שאביו התחתן עם אישה האסורה לו ונולד לו ממזר, והתחתן עם אישה נוספת המותרת לו ונולד ממנה בן שהוא אחיו (מהאב), ומת האח, הממזר מזיק את אשת אחיו להתייבם אך אינה יכולה להתחתן עימו ועושה חליצה.

ואימא הכי נמי: מדוע באמת לא נלמד מבני יעקב שפסולין אינם בכלל יבום? הגמרא מתרצת. מכיון שלענין יבום הממזר נחשב בן הפוטר את אשת אביו שמת בלא בנים (-חוץ מהממזר הזה שבא מאיסור חתנות) מיבום (כמבואר במשנה 'מי שיש לו בן מכל מקום וכו') – ודבר זה נלמד להלן מפסוק. ואם כן כמו שהוא נחשב בן לענין פטירה מיבום הוא נחשב גם אח לענין להזיק חליצה.

פשיטא אחיו הוא: פשיטא שאם הוא כהן הוא נטמא לאחיו הממזר שמת? הגמרא מתרצת. לגבי אשתו - כהן נטמא רק לאישה כשרה ולא לאישה פסולה האסורה לו (כגון גרושה), והחידוש שלאחיו הפסול הוא כן נטמא. והחילוק הוא שאישה פסולה עומדת לצאת מבעלה שהרי אסור לו לחיות איתה, אבל אח פסול נשאר אחיו לנצח.

האישה יולדה תהיה לאדוניה: עבד עברי מותר בשפחה, וכשהוא משתחרר בניו שנולדו לו ממנה אינם משתחררים איתו אלא הם נשארים עבדים כנענים לאדון. מכאן שאינם נקראים בניו אלא מתייחסים אחר אימם.

עיין עליו: היה צריך להיות כתוב בענין מצות יבום שאם בן 'אן' לו יש מצוה ליבם את אשתו. ותוספת האות י' - 'אין' מלמדת לעיין עליו שאפילו אם זהו בן ממזר נחשב שיש לו בן.

בעושה מעשה עמך: והרי האבא לא עשה 'מעשה עמך' כשהתחתן עם אישה האסורה לו והוליד ממנה ממזר, ומדוע הממזר חייב על קללתו של אביו?

השתא מיהא עושה מעשה עמך הוא: אפילו שהמעוות לא יוכל לתקון כי בנו הממזר חי בעולם, בכל אופן מכיון שעשה תשובה הוא נחשב ל'עושה מעשה עמך'.

תנו רבנן הבא על אחותו והיא בת אשת אביו: שאביו היה נשוי לאישה אחת והוליד אותו, ולאחר מכן נשא אישה אחרת והוליד ממנה בת נמצא שהיא אחותו מאביו והיא גם בת אשת אביו. (אבל לא מדובר שאביו אנס אישה והוליד ממנה בת כי אז לא היה מתחייב משום 'בת אשת אביו').

מאי טעמייהו דרבנן: נאמר "עֲרוֹת אַחוּתָךְ בֵּת אָבִיךָ אוֹ בֵּת אִמְךָ מוֹלְדֵת בֵּית אוֹ מוֹלְדֵת חוּץ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן" משמע שהיא בת אביך בין מנישואין בין מאונס. ונאמר "עֲרוֹת בֵּת אִשָּׁת אָבִיךָ מוֹלְדֵת אָבִיךָ אַחוּתָךְ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ" פסוק זה מדבר על נישואין ('אשת אביך') ולכאורה הוא מיותר שהרי כבר למדנו מהפסוק הקודם שבת אביו חייב עליה משום אחותו? אלא ללמד שחייב עליה בלאו נוסף משום 'אשת אביו'.

אבל לדעת רבי יוסי ברבי יהודה הפסוק השני מדגיש 'אַחוּתָךְ הוּא' שחייב עליה רק משום 'אחותו' ולא משום 'אשת אביו'.

ורבנן האי 'אחותך היא': המיותר לדעתם, מלמד על אחותו שהיא בת אביו ואמו מהאונסין (שאביו אנס אישה והוליד ממנה אותו ואת אחותו) שחייב עליה. כי בפסוק הראשון מדובר רק על אחותו או מהאב או מהאם מהאונסין, ואילו בפסוק השני מדובר על אחותו מהאב והאם ('אשת אביך' משמע אשה זרה או אימו) בנישואין, אבל לא באונסין. ועל זה מלמד ה'אַחוּתָךְ הוּא' שבפסוק השני ללמד על אחות מהאב ומהאם באונסין שחייב עליה.

ואמנם, היה אפשר ללמוד זאת מקל וחומר: אם על אחותו מהאב בלבד חייב כל שכן על אחותו מהאב והאם גם יחד – אלא שאין מזהירין מן הדין.

ורבי יוסי ברבי יהודה עונה על כך: אם כן היה צריך להיות כתוב רק 'אַחוּתָךְ', ולמה נאמר 'הוא'?

ורבנן עונים על כך: אם היה כתוב רק 'אַחוּתָךְ' היינו חושבים שמזהירין מן הדין, ומה שכאן התורה כתבה זאת במפורש, כי 'מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא'. ולכן כתוב 'הוא' לומר שאין מזהירין מן הדין.

ורבי יוסי ברבי יהודה עונה על כך: שאם כן ש'אַחוּתָךְ הוּא' בא ללמד על איסור נוסף של אחותו מאביו ואמו באונסין, היה צריך להיות כתוב 'אַחוּתָךְ הוּא' בפסוק הראשון המדבר על אונסין ולא בפסוק השני. ומזה שהוא כתוב בפסוק השני מוכח שהוא בא ללמד שאפילו היא בת אשת אביו הוא חייב רק משום אחותו.